

Loonmaatregel

Het is hartje zomer en dus is het voorspel voor de cao-onderhandelingen van volgend jaar in volle gang. Ik kan me niet herinneren dat dit spel ooit de feitelijke uitkomst van de onderhandelingen heeft bepaald – althans niet in die zin dat de loonontwikkeling hoger of lager uitkwam dan anders het geval zou zijn geweest – maar het wordt niettemin elk jaar weer met overtuiging gespeeld. Er komen geen officiële standpunten aan te pas zodat geen der hoofdrolspelers het risico loopt in het najaar te worden gehouden aan wat hij in de zomer volgens de kranten heeft gezegd. Maar deze keer lijkt de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid daarop een uitzondering te willen maken. Naar verluidt wil hij de voor 1994 verwachte stijging van de werkloosheid bestrijden met een nullijn voor de caolonen; het liefst goedschiks, dat wil zeggen met medewerking van werkgevers en vakbeweging, maar als het niet anders kan ook kwaadschiks, dat wil zeggen met behulp van een loonmaatregel.

Nu is loonmatiging iets wat regeringen overal en altijd willen, ongeacht hun politieke kleur en los van de stand van de conjunctuur. Ook is het weer bon ton om voor soberheid te pleiten, vooral als het om werknemers gaat. Tegen die achtergrond zou het kabinet bij de huidige conjunctuur wat lichtzinnig overkomen als het zich níet voor de nullijn zou uitspreken. Die past dus wel in het zomerse spel. Maar voor het dreigement met een loonmaatregel geldt dat niet, al was het maar omdat het volledig haaks staat op de loonpolitieke filosofie – decentralisering van de arbeidsvoorwaardenvorming – van de achtereenvolgende kabinetten-Lubbers. Het is onder meer de praktische toepassing sinds 1983 van deze filosofie die ons land heeft verlost van een twee decennia durende looninflatie. Er is sindsdien natuurlijk wel het een en ander veranderd, zowel in de externe positie van ons land als in de interne arbeidsverhoudingen, maar daar is niets bij dat een verklaring zou kunnen bieden voor de plotselinge ministeriële afwijking van een beleidslijn die – vanuit een oogpunt van loonkostenbeheersing – alleen maar succesvol is gebleken.

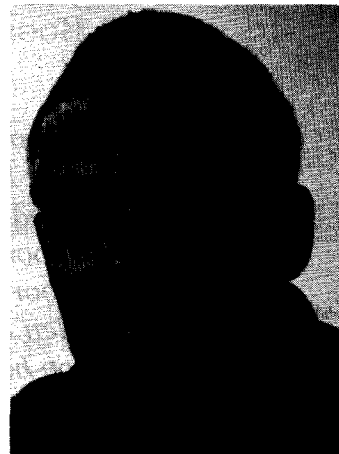
Gegeven de decentralisering van de afgelopen tien jaar, de inmiddels sterk verzwakte positie van de vakbeweging en de al relatief lage netto lonen vraag ik me trouwens af welk doel er gediend kan zijn met een nóg lagere loonontwikkeling dan op grond van de respectieve onderhandelingsposities bij de huidige conjunctuur kan worden verwacht. Maar, stel dat ik het bij het verkeerde eind heb en dat er van een generieke loonmatiging wél een positief werkgelegenheidseffect mag worden verwacht, dan zou ze voor dat doel toch enige jaren achtereen moeten worden volgehouden en, voor 1994 in elk geval geen soelaas meer bieden. Op grond van de ervaring weten we bovendien dat een loonmaatregel alleen effectief kan zijn als de sociale partners het er mee eens zijn. Zijn ze dat niet dan zal een ingreep averechts

uitpakken doordat hij een bodem in de loonontwikkeling legt en inhaaleffecten uitlokt.

Dat weet de minister natuurlijk allemaal ook wel. Het valt ook niet uit te sluiten dat zijn dreigement niet bedoeld is om in daden te worden omgezet maar alleen om hem een stok achter de deur te verschaffen voor het overleg met de sociale partners. Het zou inderdaad een mooi succesje zijn als hij ze kon overhalen om onder eigen regie die nullijn te bewerkstelligen. Maar dan moet die stok natuurlijk wel geloofwaardig zijn, wat hij niet is omdat – we vervallen in herhaling – hij zo nadrukkelijk in strijd is met het door het kabinet gevoerde beleid van decentralisering. De sociale partners zullen er in elk geval niet van onder de indruk zijn, hooguit nog meer geïrriteerd dan ze door de WAO-kwestie al waren. En wat moet de minister dan: zijn dreigement waarmaken en tien jaar decentraliseringsbeleid te grabbel gooien? Het ziet er naar uit dat hij bakzeil zal halen.

Maar daarmee is de kous niet af. En het verschaft de sociale partners geen excuus om, tevreden klagend over elkaar en over het kabinet, achterover te leunen. Een optimale belangenbehartiging vraagt méér dan het scoren van punten in een zwartepieten spel. Want los van de vraag of dat nu wel of niet een gevolg is van de loonontwikkeling: het zit niet goed met de werkgelegenheid, en zolang dat zo blijft schieten zowel de overheid als de sociale partners te kort in wat ze aan hun burgers, respectievelijk hun leden, zijn verschuldigd. Dat de minister zich in vreemde bochten moet wringen om alle partijen daarover aan tafel te krijgen is minder beschamend voor de minister dan voor zijn 'partners' die eigener beweging blijkbaar niet in staat zijn om uitvoering te geven aan de schone woorden van het SER-advies van november vorig jaar over Convergentie en overlegeconomie. Hun enige excuus daarvoor is dat dit onvermogen er een is van alle tijden en alle landen.

De geschiedenis van de arbeidsverhoudingen in Westeuropa leert dat het overleg tussen werkgevers en werknemers zijn mooiste vruchten afwerpt als het mede dient om een opdringerige overheid buiten de deur te houden. Samenwerking wordt nu eenmaal niet altijd uit overtuiging geboren, veelal is het niet meer dan een poging om erger te voorkomen. Dwang is niet fraai, maar als het goed is voor het land moet het maar even. Ik wens de minister een hele bos stevige stokken toe en de sociale partners de inventiviteit die nodig is om tot samenwerking te komen. Zodat de minister niet hoeft te slaan.

P.J. Vos